

مشارکت گروهی و موضوعات اصلی مقالات مجله علمی پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز*

فیروزه زارع فراشبندی^۱، سید مجتبی کر بلائی^۲، فاطمه باجی^۳، مریم زاهدیان ورنوسفاد رانی^۴

چکیده

مقدمه: بررسی کمی مقالات مجلات که بخشی از فعالیت‌های علم‌سنجی و کتاب‌سنجی است، می‌تواند نوعی ارزیابی از عملکرد یک مجله، به عنوان یکی از واحدهای انتشار اطلاعات، در فواصل زمانی مشخص به دست دهد. هدف از تحقیق حاضر، تعیین میزان همکاری گروهی و موضوعات محوری در مقالات مجله علمی پزشکی اهواز بود.

روش بررسی: پژوهش حاضر از نوع توصیفی-مقطعی بوده است. جامعه‌ی پژوهش، تعداد ۴۲۰ مقاله مربوط به شماره‌های ۱ تا ۴۷ مجله علمی پزشکی اهواز بوده که در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۶۴ تا ۱۳۸۴ منتشر شده‌اند. جمع‌آوری داده‌ها از طریق مراجعه به اصل مدرک صورت گرفته است. تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از آمار توصیفی نظیر درصد و فراوانی انجام شده است. **یافته‌ها:** یافته‌ها نشان داد که سهم مشارکت زنان در تولید مقالات این مجله کم‌تر از سهم مشارکت مردان می‌باشد. همکاری بین نویسندگان بیشتر به صورت دو نفری بوده است و در مجموع تمایل به همکاری بین نویسندگان این مجله در خلال سال‌های مورد بررسی روند رو به رشد داشته است. ضریب همکاری گروهی بین این نویسندگان ۰/۴ می‌باشد که گویای همکاری گروهی متوسطی است. از نظر پراکندگی موضوع، به ترتیب موضوعات کودکان، فیزیولوژی و داروسازی بیشتر مورد توجه بوده است.

نتیجه‌گیری: این بررسی نشان می‌دهد که نویسندگان مجله علمی پزشکی اهواز تمایل به همکاری گروهی در آنان بیشتر از کار انفرادی است. همچنین پراکندگی مقالات مجله از توازن و تعادل موضوعی منطبق با پوشش موضوعی مجله برخوردار نیست و به برخی از موضوعات توجه کافی نشده و در مورد برخی دیگر نیز هیچگونه مقاله‌ای درج نشده است.

واژه‌های کلیدی: نشریات ادواری؛ کتابداری و اطلاع‌رسانی؛ تالیف.

نوع مقاله: تحقیقی

دریافت مقاله: ۱۳۸۵/۵/۳ اصلاح نهایی: ۱۳۸۶/۷/۴ پذیرش مقاله: ۱۳۸۶/۷/۱۷

مقدمه

* این مقاله برگرفته از طرح تحقیقاتی به شماره ۸۶۰۷۳-۱۱ می‌باشد که توسط معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز حمایت گردیده است.

۱. مربی کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز و دانشجوی دکترای کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز (نویسنده‌ی مسؤل)

Email: firoozehz@yahoo.com

۲. مربی فیزیک پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

۳. مربی کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه شهید چمران اهواز

۴. کارشناس کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

مجله علمی پزشکی اهواز برای اولین بار در سال ۱۳۵۰ با نام «مجله علمی پزشکی جندی شاپور» انتشار یافت. گذر زمان باعث تغییراتی چند در ظاهر فیزیکی، نحوه‌ی انتشار، و هیأت تحریریه این مجله شده است به نحوی که می‌توان انتشار آن را به چهار دوره‌ی

در سال ۱۹۳۴ Bradford با به کارگیری روش کمی در ارزیابی نوشته‌های علمی، تحول عظیمی در مطالعات کتابداری و اطلاع‌رسانی به وجود آورد. روش Bradford در گستره وسیعی از مطالعات مربوط به نحوه تولید اطلاعات علمی، بهره‌وری از آن و الگوهای رفتاری نویسندگان مورد استفاده قرار گرفت و واقعیات عینی و با ارزشی را آشکار ساخت (۲). روش Bradford و سایر روش‌های کتاب‌سنجی مانند تحلیل استنادی در بسیاری از مطالعات کمی منابع اطلاعاتی به کار می‌رود که می‌توان به برخی از مواردی که در ایران و خارج از کشور صورت گرفته به طور مختصر اشاره کرد.

در سال ۱۳۶۵، دیانی به بررسی مقالات و مقاله‌نویسان «نامه‌ی انجمن کتابداران ایران» پرداخت. وی سهم هر یک از نویسندگان و سهم هر مقطع تحصیلی نویسندگان را در تولید مقالات این نشریه مورد بررسی قرار داد. علاوه بر آن پراکندگی موضوعی مقالات مندرج در آن را نیز بررسی نمود (۲).

زندگی در سال ۱۳۷۸ به تحلیل استنادی «مجله‌ی علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز» پرداخته و سهم مشارکت هر یک از نویسندگان و پراکندگی موضوعی مقالات را نیز مشخص نمود (۳). کریمیان مزیدی نیز در همین سال میزان همکاری گروهی مقالات فارسی مورد استناد در پایان‌نامه‌های رشته‌ی آبیاری را مورد بررسی قرار داده و با مقالات لاتین مورد استناد در همان پایان‌نامه‌ها مقایسه کرد (۴).

آبام در سال ۱۳۷۹ به بررسی وضعیت تولید اطلاعات اعضای هیأت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز پرداخته و علاوه بر مشخص نمودن سهم هر یک

مشخص تقسیم‌بندی نمود (۱). در دوره‌ی اول سه مجله توسط این دانشگاه و زیرمجموعه‌ی آن به صورت فصلنامه منتشر می‌شده که با شروع انقلاب و بعد از آن جنگ تحمیلی، وقفه‌ای در انتشار آن به مدت هفت سال (۱۳۶۴-۱۳۵۷) به وجود آمده است. سپس مجله مجدداً در سال ۱۳۶۴، یعنی دو سال بعد از بازگشایی مجدد دانشگاه‌ها شروع به انتشار نمود (سالی دو شماره) که این دوره با تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و به تبع آن جدایی دانشگاه‌های علوم پزشکی از وزارت علوم در سال ۱۳۶۷ ادامه یافت. دوره‌ی بعد از سال ۱۳۶۷ تا سال ۱۳۸۰ با نشر دو شماره در سال (هر شش ماه یک‌بار) ادامه یافت. دوره‌ی چهارم (دوره‌ی فعلی) نیز از سال ۱۳۸۱ تا کنون با نشر چهار شماره در سال (فصلنامه) به انتشار خود ادامه داده است. از این پس، جهت سهولت کار و جلوگیری از تکرار، مجله‌ی علمی پزشکی اهواز به اختصار مجله نامیده خواهد شد.

از آن جایی که تا به حال هیچ‌گونه پژوهشی بر روی این مجله صورت نگرفته است، نگارنده بر آن شد تا با استفاده از روش‌های کمی به بررسی همکاری گروهی در بین نویسندگان این مجله و همچنین موضوعات محوری آن بپردازد. اهمیت این بررسی در آن است که نتایج حاصل از چنین مطالعاتی می‌تواند در ارزیابی مجله و نویسندگان آن به کار رود. بررسی موضوعات مورد بحث در مجله نیز می‌تواند نقاط قوت و ضعف محتوایی مجله و تعادل موضوعی آن را برای مسئولین مجله مشخص کرده و در بهبود عملکرد مجله نیز مؤثر واقع شود.

مجله مشهود بوده و ۶۱/۵۶ درصد از کل منابع فوق را به خود اختصاص داده‌اند. موضوع محوری این مجله نیز شیمی و فناوری با ۶/۶۰ درصد بوده است (۱۱). هدف از مطالعه‌ی حاضر، بررسی کمی و موضوعی مجله‌ی علمی پزشکی اهواز بوده است.

روش بررسی

روش پژوهش از نوع توصیفی- مقطعی بوده و پژوهشگران به بررسی کمی همکاری بین نویسندگان در تولید مقالات مجله‌ی علمی پزشکی اهواز و پراکندگی موضوعی این مقالات پرداخته است. ابتدا تعداد نویسندگان همکار هر یک از مقالات با توجه به سال نشر آن‌ها استخراج و به جدول مقدماتی مورد نیاز منتقل گردید. سپس جدول مورد نظر بر اساس سال نشر مرتب شد تا بتوان سیر رشد همکاری را نیز بررسی نمود.

جهت بررسی موضوعی ابتدا هر یک از مقالات به صورت جداگانه مورد بررسی قرار گرفت تا موضوع اولیه و اصلی هر مقاله مشخص شود. سپس با استفاده از سرعنوان موضوعی پزشکی و طرح رده‌بندی NLM (رده‌بندی پزشکی) به دسته‌بندی موضوعات با توجه به عنوان، چکیده و در مواردی متن مقاله، ضمن مشورت با متخصصان پرداخته شد. موضوعات استخراج شده در جدول مقدماتی وارد و بر اساس الفبای موضوع مرتب گردید. جهت سهولت شمارش موارد مورد نظر در جدول، از گزینه‌ی Find در نرم‌افزار واژه‌پرداز MS-Word استفاده شده و با حرکت مکان‌نما به صورت دستی بر روی موارد انتخاب شده، شمارش آنها به صورت دستی نیز کنترل شدند.

از آنان در تولید علم این دانشگاه، میزان همکاری گروهی آنان را نیز مورد توجه قرار داد (۵). نظری نیز در سال ۱۳۷۹ در تحلیل استنادی مقالات مجله‌ی علمی کشاورزی اهواز، سهم مشارکت هر یک از گروه‌های آموزشی و موضوعات محوری مقالات این مجله را نیز مورد بررسی قرار داد (۶). همچنین عصاره‌ی میزان مشارکت پژوهشگران ایرانی در تولید علم جهانی در مدلاین را مورد بررسی قرار داده است و علاوه بر مشخص نمودن حیطه‌های موضوعی فعال، سهم پژوهشگران را به تفکیک جنسیت نیز بررسی کرده است (۷).

عبدالمجید در سال ۱۳۸۵ در بررسی مقالات حوزه‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی در مجلات علمی- پژوهشی و علمی- ترویجی کشور علاوه بر تحلیل استنادی آن‌ها، به بررسی همکاری گروهی و پراکندگی موضوعی این مقالات نیز پرداخت (۸). پارسایی محمدی نیز در سال ۱۳۸۵ چنین مطالعه‌ای را بر روی مجله‌ی علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز انجام داد (۹).

Buttlar در سال ۱۹۹۹ در پژوهش خود با نام «منابع اطلاعاتی در پژوهش‌های دکترای علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی» دریافت که ۸۰ درصد از استنادهای این منابع دارای یک نویسنده بوده‌اند و مردان نیز بیش از زنان مورد استناد قرار گرفته‌اند (۱۰). Kaur و Tiew در سال ۲۰۰۰ در بررسی خود بر روی مجله‌ی Journal of Natural Rubber Research همکاری گروهی و موضوعات را مورد مطالعه قرار دادند. آنان دریافتند که تمایل به تحقیقات گروهی در میان متخصصان در دسته‌های ۲ یا بیش از ۲ نفر در این

می‌باشند، جامعه‌ی پژوهش را تشکیل دادند. گردآوری اطلاعات نیز از طریق مراجعه به اصل مدرک (کلیدی مقالات مورد بررسی) و ورود اطلاعات به جداول مخصوص صورت گرفته است. به منظور تحلیل نتایج از نرم‌افزار Excel و آمار توصیفی استفاده شد.

یافته‌ها

در مورد مشخصات کلی مقالات و مؤلفان، همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، تعداد کل مقالات در

جامعه‌ی پژوهش، تعداد ۴۲۰ مقاله مربوط به شماره‌های ۴۷- «مجله‌ی علمی پزشکی /هواز» بود که در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۶۴ تا ۱۳۸۴ منتشر شده‌اند (۱۲). به این ترتیب، جامعه‌ی آماری انتخاب شده مربوط به دوره‌های دوم، سوم و چهارم مجله بوده و دلیل لحاظ نکردن دوره‌ی اول در بررسی، وقفه‌ای بود که از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۴ در انتشار مجله رخ داده است. لذا دوره‌های دوم به بعد که ضمن برخورداری از پیوستگی زمانی لازم در انتشار، مربوط به بعد از انقلاب و شرایط علمی و فرهنگی نسبتاً همگن‌تری

جدول ۱: مشخصات کلی مقالات و مؤلفان مجله به تفکیک سال

سال	جنسیت		نوع مقاله			جمع
	زن	مرد	تألیف	ترجمه	گزارش موردی	
۱۳۶۴	۲	۴	۵		۱	۶
۱۳۶۵	۰	۹	۵		۱	۹
۱۳۶۶	۲	۱۵	۷		۳	۱۷
۱۳۶۷	۱	۱۲	۶		۱	۱۳
۱۳۶۸	۲	۲۹	۱۳	۱	۴	۳۱
۱۳۶۹	۵	۲۸	۱۷		۱	۳۳
۱۳۷۰						
۱۳۷۱	۱	۱۳	۷			۱۴
۱۳۷۲	۳	۳۰	۱۹		۱	۳۳
۱۳۷۳	۲	۱۵	۷		۱	۱۷
۱۳۷۴	۵	۲۹	۱۶		۱	۳۴
۱۳۷۵	۹	۴۵	۱۹		۱	۵۴
۱۳۷۶	۱۰	۳۷	۲۰		۱	۴۷
۱۳۷۷	۵	۵۲	۲۳		۲	۵۷
۱۳۷۸	۹	۴۶	۲۰	۱	۲	۵۵
۱۳۷۹	۵	۵۰	۲۰		۱	۵۵
۱۳۸۰	۷	۳۷	۱۷		۲	۴۴
۱۳۸۱	۲۳	۹۱	۳۶		۶	۱۱۴
۱۳۸۲	۲۶	۸۲	۳۶		۶	۱۰۸
۱۳۸۳	۳۹	۸۳	۴۱		۴	۱۲۲
۱۳۸۴	۴۲	۱۰۰	۴۱		۴	۱۴۲
درصد	۱۹/۷	۸۰/۳	۸۹/۲۹	۰/۴۸	۱۰/۲۴	-
جمع	۱۹۸	۸۰۷	۳۷۵	۲	۴۳	۱۰۰۵

تألیف مقالات این مجله مشاهده می‌شود. ۲. جهت بررسی میزان همکاری بین نویسندگان، تعداد مقالاتی که دارای یک نویسنده، دو نویسنده و ... بود، شمارش شده است که از مجموع ۴۲۰ مقاله مورد بررسی، بیشترین تمایل به همکاری بین دو نویسنده با ۱۵۳ مقاله می‌باشد. پس از آن کار انفرادی (۱۰۴ مقاله)، همکاری بین سه نفر (۹۱ مقاله)، همکاری بین چهار نفر (۴۸ مقاله)، همکاری بین پنج نفر (۱۹ مقاله)، همکاری بین شش نفر (۲ مقاله)، همکاری بین هفت نفر (یک مقاله)، و همکاری بین هشت نفر (۲ مقاله) به ترتیب در رده‌های بعدی قرار دارند که گویای همکاری نسبتاً متوسطی بین نویسندگان حوزه علوم پزشکی می‌باشد.

جدول ۲ توزیع فراوانی همکاری گروهی را در طی سال‌های مورد بررسی نشان می‌دهد. از نظر تمایل به همکاری گروهی، در تمام سال‌های مورد بررسی، تمایل به سوی همکاری بین دو نویسنده را می‌توان مشاهده کرد که به طور کلی تولید مقالاتی با بیش از یک نویسنده در سال‌های مورد بررسی، دارای رشد صعودی بوده است.

همچنین مقایسه‌ی بین تعداد همکاری‌های موجود در سال‌های مختلف نشان داد که بیشترین همکاری گروهی (از نظر تعداد همکاری‌ها) به ترتیب در سال‌های ۱۳۸۴ (با ۴۲ مقاله) و بعد از آن در سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۳ (با ۳۶ مقاله) صورت گرفته است. به منظور بررسی وضعیت میزان همکاری گروهی بین نویسندگان در طی سال‌های مختلف، ضریب همکاری گروهی هر سال و میانگین کل سال‌ها محاسبه شد (جدول ۳). ضریب همکاری بین نویسندگان در هر سال با استفاده از فرمول صفحه‌ی بعد محاسبه می‌شود (۱۳):

سال‌های مورد بررسی ۴۲۰ مقاله است که ۳۷۵ مورد آن تحقیقی، ۴۳ مورد گزارش موردی و ۲ مورد نیز مقالات ترجمه‌ای می‌باشد. بنابراین گرایش مجله‌ی علمی پزشکی اهواز بیشتر به سمت درج مقالات تحقیقی است. بیشترین تعداد مقالات تحقیقی در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ منتشر شده است (هر سال ۴۱ مقاله تحقیقی). در حالی که بیشترین مقالات گزارش موردی مربوط به سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲ است.

همان‌طور که از جدول ۱ بر می‌آید تعداد کلی مقالات (بدون توجه به نوع آن)، با گذشت زمان تقریباً سیر صعودی داشته است. با وجود این که در برخی موارد، کاهش در سیر افزایش تعداد مقالات به چشم می‌خورد (مانند سال‌های ۱۳۷۱ و ۱۳۷۳ یا سال ۱۳۷۰ که انتشار مجله با تأخیر و در سال بعد صورت گرفته است) اما می‌توان در مجموع برآیند این خط سیر را رو به رشد دانست.

از مجموع ۱۰۰۵ مؤلفی که در این دوره ۲۰ ساله با مجله همکاری داشته‌اند، تعداد ۱۹۸ نفر زن و تعداد ۸۰۷ نفر مرد بوده است. به این ترتیب سهم مشارکت زنان در تولید مقالات مجله‌ی علمی پزشکی اهواز ۱۹/۷ درصد و سهم مشارکت مردان ۸۰/۳ درصد می‌باشد.

بیشترین مشارکت زنان مربوط به سال ۱۳۸۴ است که ۴۲ زن با مجله همکاری کرده‌اند و بیشترین مشارکت مردان نیز مربوط به همین سال می‌باشد که طی آن ۱۰۰ نویسنده مرد با مجله همکاری داشته‌اند. اما همان‌گونه که در جدول مشاهده می‌شود، مشارکت زنان در مقالات مجله مورد بررسی دارای سیر صعودی بوده و با گذشت زمان، مشارکت بیشتری از آنان در

جدول ۲: توزیع فراوانی مقالات از نظر همکاری گروهی بین نویسندگان در سال‌های مورد بررسی

تعداد مقالات سال	یک نویسنده	دو نویسنده	سه نویسنده	چهار نویسنده	پنج نویسنده	شش نویسنده	هفت نویسنده	هشت نویسنده	درصد	جمع
۱۳۶۴	۶								۱/۴۳	۶
۱۳۶۵	۴	۲							۱/۴۳	۶
۱۳۶۶	۴	۵	۱						۲/۳۸	۱۰
۱۳۶۷	۳	۳		۱					۱/۶۶	۷
۱۳۶۸	۱۲	۴	۲	۱					۴/۵۲	۱۹
۱۳۶۹	۶	۱۱	۲						۴/۵۲	۱۹
۱۳۷۰										
۱۳۷۱	۱	۴		۱					۱/۴۳	۶
۱۳۷۲	۷	۵	۵						۴/۰۵	۱۷
۱۳۷۳	۲	۳	۳						۱/۹۰	۸
۱۳۷۴	۴	۹	۴						۴/۰۵	۱۷
۱۳۷۵	۳	۱۱	۴	۱	۳				۵/۲۳	۲۲
۱۳۷۶	۶	۹	۱	۲	۲				۴/۷۶	۲۰
۱۳۷۷	۷	۱۰	۶	۳					۶/۱۹	۲۶
۱۳۷۸	۳	۱۰	۷	۳					۵/۴۸	۲۳
۱۳۷۹	۳	۷	۷	۳	۱				۵	۲۱
۱۳۸۰	۵	۵	۶	۲	۱				۴/۵۲	۱۹
۱۳۸۱	۶	۱۴	۱۱	۹	۱	۱			۱۰	۴۲
۱۳۸۲	۱۰	۱۲	۱۱	۵	۴				۱۰	۴۲
۱۳۸۳	۹	۱۳	۹	۱۱	۲	۱			۱۰/۷۱	۴۵
۱۳۸۴	۳	۱۶	۱۲	۷	۴		۱	۲	۱۰/۷۱	۴۵
درصد	۲۴/۷۶	۳۶/۴۳	۲۱/۶۶	۱۱/۴۳	۴/۵۲	۰/۴۸	۰/۲۴	۰/۴۸	۱۰۰	
جمع	۱۰۴	۱۵۳	۹۱	۴۸	۱۹	۲	۱	۲	۴۲۰	

K = بیشترین تعداد نویسندگان همکار در یک مقاله را نشان می‌دهد.

لازم به ذکر است که ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان، عددی بین صفر و یک می‌باشد. این عدد هر چه از ۰/۵ بزرگتر باشد، حاکی از همکاری گروهی مطلوب‌تر و هر چه به صفر نزدیک‌تر باشد، نشان‌دهنده‌ی ضعیف بودن میزان همکاری گروهی بین نویسندگان می‌باشد.

$$cc = 1 - \left\{ \sum_{j=1}^k \left(\frac{1}{j} \right) \times \frac{Fi}{N} \right\}$$

که در این فرمول:

Fi = تعداد مقالات تألیفی دارای i نویسنده

j = تعداد نویسندگان هر مقاله (یک نویسنده، ۲ نویسنده، ۳ نویسنده و غیره)

N = تعداد کل مقالات تألیفی منتشر شده.

اندکی متفاوت است. در یافته‌ی مذکور بیشترین فراوانی همکاری‌های گروهی به ترتیب در سال‌های ۱۳۸۴، ۱۳۸۱ و ۱۳۸۳ بوده و در مجموع با توجه به اینکه این ضریب به طور متوسط برابر با ۰/۴ می‌باشد، می‌توان گفت که میزان همکاری گروهی در تولید مقالات مجله‌ی علمی پزشکی اهواز در سال‌های مورد بررسی، متوسط بوده است.

همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌گردد، ضریب همکاری گروهی، مواقعی دارای سیر صعودی و در مواقعی دیگر دارای سیر نزولی بوده است. بیشترین ضریب همکاری گروهی مربوط به ۱۳۸۴ و بعد از آن به ترتیب مربوط به سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۷۹ می‌باشد. این یافته با یافته‌ی قبلی در مورد مقایسه فراوانی همکاری‌های گروهی در سال‌های مختلف

جدول ۳: ضریب همکاری گروهی بین نویسندگان در سال‌های مورد بررسی مجله

سال	ضریب همکاری گروهی	سال	ضریب همکاری گروهی
۱۳۶۴	۰	۱۳۷۵	۰/۴۸
۱۳۶۵	۰/۱۷	۱۳۷۶	۰/۴۱
۱۳۶۶	۰/۳۲	۱۳۷۷	۰/۴۳
۱۳۶۷	۰/۳۲	۱۳۷۸	۰/۵۲
۱۳۶۸	۰/۲۰	۱۳۷۹	۰/۵۴
۱۳۶۹	۰/۳۵	۱۳۸۰	۰/۴۶
۱۳۷۰	-	۱۳۸۱	۰/۵۵
۱۳۷۱	۰/۴۸	۱۳۸۲	۰/۴۸
۱۳۷۲	۰/۳۴	۱۳۸۳	۰/۵۲
۱۳۷۳	۰/۴۴	۱۳۸۴	۰/۵۹
۱۳۷۴	۰/۴۲		

۰/۴

میانگین

رده‌بندی پزشکی شامل دو گروه اصلی (علوم پیش‌بالینی و پزشکی) است. گروه نخست شامل ۸ رده‌ی فرعی از QS-QZ و گروه دوم شامل ۳۳ رده‌ی فرعی از W-WZ مربوط به پزشکی و موضوعات وابسته به آن می‌باشد که در جدول ۴ نشان داده شده است (۱۴). ابتدا عناوین، کلیدواژه‌ها و در صورت لزوم چکیده‌ها و متن مقاله جهت تعیین موضوع، مورد بررسی قرار گرفت. در صورت وجود ابهام در تعیین موضوع دقیق برخی از عناوین، از مؤلفان یا متخصصان موضوعی دیگر دانشگاه نیز کمک گرفته شد. از آنجا که محدودیت‌هایی در فهرست‌نویسی تحلیلی و

به هر حال یافته‌ها نشان می‌دهد سیر تحول گرایش به تولید مقالات تک نویسنده‌ای یا چند نویسنده‌ای در تولید مقالات مجله‌ی علمی پزشکی اهواز در طول دوره مورد بررسی دارای نوسانات و فراز و نشیب‌هایی بوده است، اما در نهایت تمایل به همکاری گروهی در بین نویسندگان این مجله رشد صعودی داشته است.

جهت تعیین توزیع موضوعات مورد بحث در مقالات مجله، از رده‌بندی کتابخانه‌ی ملی پزشکی آمریکا (National Library of Medicine=NLM) استفاده شده است.

نگاه اجمالی می‌توان مشاهده کرد تنوع موضوعی و درج مقالاتی با موضوعات گوناگون در فاصله‌ی سال‌های مورد بررسی به طرز مشهودی دارای سیر صعودی بوده، به نحوی که از چاپ تنها ۵ زمینه‌ی موضوعی در سال ۱۳۶۴ به چاپ ۲۴ زمینه‌ی موضوعی در سال ۱۳۸۴ رسیده است.

میزان توجه به اغلب موضوعات مانند «پزشکی کودکان»، «فیزیولوژی»، «میکروبیولوژی و ایمونولوژی»، «دستگاه خون و لنف»، «زنان و زایمان»، «دستگاه ادراری-تناسلی»، «جراحی»، «بهداشت عمومی»، «بیماری‌های عفونی»، «بیماری‌های متابولیکی و تغذیه»، «آناتومی و بافت‌شناسی»، «دستگاه قلبی-عروقی»، «روانپزشکی»، «دستگاه اسکلتی-عضلانی»، «دستگاه عصبی»، «دستگاه گوارش» و «دندان‌پزشکی و بیماری‌های دهان» در این مجله دارای سیر صعودی بوده است. در حالی که به برخی از موضوعات مانند «آسیب‌شناسی»، «بیماری‌های مزمن و سالمندان»، «بیمارستان‌ها» و «پرستاری» در درج مقالات این مجله هیچ‌گونه توجهی نشده است.

بحث

تعداد کل مقالات مجله علمی پزشکی اهواز در سال‌های مورد بررسی ۴۲۰ مقاله است که ۸۹/۲۹ درصد آن تألیفی، ۰/۴۸ درصد مقالات ترجمه‌ای و ۱۰/۲۴ درصد مورد نیز گزارش موردی می‌باشد. این یافته نشان می‌دهد که پژوهشگران حوزه‌ی علوم پزشکی در این مجله به تولید علم دست اول بیش از ترجمه‌ی آثار غیر فارسی می‌پردازند. دلیل دیگر می‌تواند این باشد که مجلاتی با درجه‌ی علمی-پژوهشی، مانند این مجله،

رده‌بندی وجود دارد، لیکن در تعیین موضوع مقالات این بررسی و تعداد آنها محدودیتی وجود نداشت و در مواردی که یک مقاله در دو حوزه‌ی موضوعی متفاوت قابل گنجاندن بود، در صورت نبود وجه غالب یکی بر دیگری، در هر دو رده‌ی موضوعی لحاظ گردید. مانند جراحی معده که هم مربوط به بیماری‌های گوارش است و هم می‌توان آن را در رده‌ی جراحی گنجانند. مثالی دیگر سرطان خون کودکان می‌باشد که در دو رده‌ی کودکان و خون و لنف قابل تقسیم‌بندی است. دلیل اتخاذ چنین تصمیمی، تعیین توزیع واقع‌بینانه‌تری از حوزه‌های موضوعی مختلف مقالات مندرج، در مجله بود.

از لحاظ تعداد و نسبت تولید مقالات در زمینه‌های موضوعی، بیش از همه توجه به «پزشکی کودکان» با ۱۰/۲۹ درصد، بعد از آن «فیزیولوژی» با ۸/۸۲ درصد و سپس «داروشناسی» با ۸/۲۷ درصد بوده است. در طی دوره‌ی زمانی مورد بررسی، در مجله‌ی علوم پزشکی اهواز هیچ مقاله‌ای در زمینه‌های برخی از موضوعات مانند «آسیب‌شناسی»، «بیماری‌های مزمن و سالمندان»، «بیمارستان‌ها» و «پرستاری» منتشر نشده است. مقوله‌هایی که کم‌تر به آنها پرداخته شده است، به ترتیب عبارتند از: «تاریخ پزشکی» (۰/۱۸ درصد)، «حرفه‌ی پزشکی» (۰/۵۵ درصد)، «ببوشیمی» (۰/۵۵ درصد)، «دستگاه تنفسی» (۰/۷۴ درصد) و «گوش و حلق و بینی» (۰/۷۴ درصد). به منظور بررسی موضوعات مورد بحث در گذر زمان در مجله‌ی علمی پزشکی اهواز، فراوانی مقالات منتشر شده در هر سال در جدول ۴ گردآوری و تنظیم شده است. در یک

کمتر به انتشار مقالات ترجمه‌ای می‌پردازند و سیاست آنان مبتنی بر تولید و نشر مقالات پژوهشی محققان است. از تعداد ۱۰۰۵ نویسنده‌ای که در تولید مقالات این مجله نقش داشته‌اند، تعداد ۱۹۸ نفر زن و تعداد ۸۰۷ نفر مرد بوده‌اند. به این ترتیب سهم مشارکت زنان در تولید اطلاعات این مجله تقریباً یک چهارم مردان بوده است. افزایش همکاری زنان محقق با این مجله دارای سیر صعودی بوده و رشد چشم‌گیری نسبت به سال‌های نخستین بررسی داشته است. این یافته در راستای نتایج تحقیق عصاره در سال ۱۳۷۹ است که نشان داد زنان در عرصه‌ی فعالیت‌های پژوهشی رشد قابل ملاحظه‌ای داشته‌اند (۷، ۱۵). زندی نیز در مطالعه‌ی خود بر روی مجله‌ی علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز دریافت که ۹۲ درصد از مقالات مجله‌ی مذکور متعلق به نویسندگان مرد است (۳). Buttlar در سال ۱۹۹۹ نیز نشان داد که زنان در پژوهش‌های دکترای علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی کم‌تر از مردان مورد استناد قرار گرفته‌اند (۱۰).

از نظر همکاری گروهی بین نویسندگان، بیشترین تمایل به همکاری بین دو نویسنده با ۱۵۳ مقاله و پس از آن کار انفرادی (۱۰۴ مقاله) می‌باشد. گرچه مقالاتی با همکاری سه تا هشت نفر نیز در این مجله منتشر شده است. ضریب همکاری گروهی مؤلفان این مجله به طور متوسط برابر با ۰/۴ می‌باشد که می‌توان گفت میزان همکاری گروهی آنان در تولید مقالات مجله‌ی علمی پزشکی اهواز در سال‌های مورد بررسی، متوسط بوده است.

به هر حال یافته‌ها نشان می‌دهد سیر تحول گرایش به تولید مقالات تک نویسنده‌ای یا چند نویسنده‌ای در

تولید مقالات «مجله‌ی علمی پزشکی اهواز» در طول دوره‌ی مورد بررسی دارای نوسانات و فراز و نشیب‌هایی بوده است، اما در نهایت تمایل به همکاری گروهی در بین نویسندگان این مجله رشد صعودی داشته است. به طوری که از یک مقاله با همکاری دو نفر در سال ۱۳۶۵ به ۴۲ مقاله با همکاری گروهی دو یا بیش از دو نفر در سال ۱۳۸۴ افزایش یافته که نشان از رشد در میزان و اهمیت تولید اطلاعات علمی گروهی دارد. این یافته در راستای یافته‌های Tiew و Kaur در سال ۲۰۰۰ در بررسی مجله‌ی Journal of Natural Rubber Research است که نشان داد تمایل به تحقیقات گروهی در میان متخصصان در دسته‌های ۲ یا بیش از ۲ نفر در این مجله مشهود است و ۶۱/۵۶ درصد را به خود اختصاص می‌دهد (۱۱).

آبام در سال ۱۳۷۹ در بررسی خود بر روی تولیدات علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز دریافت در هیچ یک از سال‌های مورد بررسی وی، میزان اطلاعات تولید شده گروهی بیش از انفرادی نبوده است، اما همکاری گروهی افزایشی کند داشته که نمایانگر جای گرفتن تدریجی تفکر و روحیه کار گروهی در میان اعضای هیأت علمی است (۵). عبدالمجید در سال ۱۳۸۵ نیز در پژوهش خود در مورد محققان حوزه‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی به روند رو به رشد همکاری گروهی در بین محققان ایرانی این حوزه اشاره می‌کند (۸). در حالی که پارسایی محمدی در سال ۱۳۸۵ و کریمیان مزیدی در سال ۱۳۷۸ چنین افزایشی را در همکاری گروهی بین نویسندگان مقالات نیافتند (۴ و ۹). شاید دلیل چنین تفاوتی همان

باشد. گرچه تعدادی از همکاری‌های موجود نیز بین متخصصان یک رشته (مثلاً متخصص طب کودکان) صورت گرفته است.

موضوعات محوری مورد بحث در مجله، «پزشکی کودکان» با ۱۰/۲۹ درصد، «فیزیولوژی» با ۸/۸۲ درصد و «داروشناسی» با ۸/۲۷ درصد بوده است. در طی دوره زمانی مورد بررسی، در مجله علوم پزشکی اهواز هیچ مقاله‌ای در زمینه‌های برخی از موضوعات مانند «آسیب‌شناسی»، «بیماری‌های مزمن و سالمندان»، «بیمارستان‌ها» و «پرستاری» منتشر نشده است و به زمینه‌های «تاریخ پزشکی» (۰/۱۸ درصد)، «حرفه‌ی پزشکی» (۰/۵۵ درصد)، «بیوشیمی» (۰/۵۵ درصد)، «دستگاه تنفسی» (۰/۷۴ درصد) و «گوش و حلق و بینی» (۰/۷۴ درصد) نیز کم‌تر پرداخته شده است.

چنین به نظر می‌آید که نوعی عدم توازن در پراکندگی موضوعی و تعادل بین زمینه‌های موضوعی متفاوت تحت پوشش مجله وجود دارد که نیازمند توجه مسؤولین مجله می‌باشد. دیانی (۱۳۶۵)، نظری (۱۳۷۹) و عبدالمجید (۱۳۸۵) به یافته‌های یکسانی در مورد توزیع موضوعی مقالات رسیدند. دیانی در بررسی خود بر روی مقالات منتشر شده در نشریه نامه‌ی انجمن کتابداران ایران دریافت که توزیع موضوعی مقالات چاپ شده در این نشریه از نظر پاسخگویی به نیازهای آموزشی، نامتعادل می‌باشد. وی در پژوهش خود نشان داد که به برخی از موضوعات چون «خدمات فنی» بیشتر پرداخته شده، درحالی که به برخی دیگر از موضوعات مانند «کتابخانه‌های آموزشگاهی» چندان توجهی نشده است (۲). همچنین عبدالمجید در سال

باشد که آباء نیز یادآور می‌شود مبنی بر اینکه، تحقیق در هر حوزه، ویژگی‌های خاص خود را دارا می‌باشد. در حوزه‌های علوم تجربی و ریاضی (به دلیل ضرورت استفاده از آزمایشگاه و کارگاه)، فعالیت گروهی بیش از حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی است (۵). کریمیان مزیدی به روحیه‌ی همکاری بسیار پایین نویسندگان مقالات فارسی در مقایسه با نویسندگان مقالات لاتین اشاره می‌کند. وی مشاهده کرد که ۶۷/۳ درصد از مقالات فارسی مورد استناد در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آبیاری دارای یک نویسنده می‌باشند، در حالی که ۶۲ درصد از مقالات لاتین مورد استناد در همین پایان‌نامه‌ها دارای دو یا بیش از دو نویسنده می‌باشد (۴). Butlar در سال ۱۹۹۹ نیز در پژوهش خود با نام «منابع اطلاعاتی در پژوهش‌های دکترای علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی» دریافت که ۸۰ درصد از استنادهای این منابع دارای یک نویسنده بوده‌اند و میزان همکاری گروهی در بین آنان کم بوده است (۱۰).

می‌توان دلیل تمایل به همکاری در حوزه‌ی علوم پزشکی را وجود رشته‌های بین حوزه‌ای، همپوشانی و نیز ارتباط تنگاتنگ رشته‌های این حوزه با یکدیگر دانست. چنان که در تألیف بسیاری از مقالات پزشکی و پیراپزشکی همکاری بین پزشک با متخصص علوم آزمایشگاهی جهت جمع‌آوری نمونه با متخصصان داروسازی، بیوشیمی، پرستاری، خون‌شناسی، میکروبی‌شناسی و... از ضروریات یک کار تحقیقی به حساب می‌آید. لذا به نظر می‌رسد همکاری بین این نویسندگان کاملاً توجیه‌پذیر و حتی در مواردی الزامی

دوره‌ی اول: دوره‌ی ده ساله از ۱۳۶۴ (دو سال بعد از بازگشایی مجدد دانشگاه‌ها) تا ۱۳۷۴ است که بخشی از آن مربوط به دوران جنگ تحمیلی و بخشی دیگر مربوط به دوران بازسازی پس از پایان جنگ است. در این دوره، تعداد مقالات و تنوع موضوعی آن کم‌تر است. ممکن است دلیل این مهم، عدم ثبات امکانات و شرایط برای فعالیت‌های پژوهشی در دانشگاه علوم پزشکی اهواز و به تبع آن انتشار مجله این دانشگاه باشد.

دوره‌ی دوم: دوره‌ی ده ساله از ۱۳۷۴ تا ۱۳۸۴ است که نوعی ثبات در استان خوزستان و شهرهای آن برقرار شده و فعالیت‌های سازمانی، آموزشی، پژوهشی و ... به روال عادی برگشته است. در این دوره شاهد فعالیت پژوهشی بیشتر دانشگاه، گروه‌های آموزشی، مجله و در نتیجه‌ی آن، افزایش تعداد مقالات و تنوع موضوعی در مقالات هستیم.

اغلب موضوعات (مانند «پزشکی کودکان»، «فیزیولوژی»، «میکروبیولوژی و ایمونولوژی»، «دستگاه خون و لنف»، «زنان و زایمان» و ...) دارای رشد صعودی و برخی دیگر چون «آسیب‌شناسی بالینی» و «دستگاه تنفسی» دارای رشد نزولی بوده‌اند. موضوعات «داروشناسی» و «رادیولوژی» دارای خط سیر رشد تقریباً زنگوله‌ای بوده، در ابتدای دوره‌ی بررسی، افزایش و در انتهای دوره کاهش رشد داشته‌اند.

موضوعات دیگری مانند «انگل‌شناسی و قارچ‌شناسی»، «پوست‌شناسی»، «دستگاه غدد درون‌ریز»، «پزشکی عملی»، «بیماری‌های زنان»، «چشم‌پزشکی»، «گوش و حلق و بینی»، «حرفه‌ی پزشکی» و «تاریخ

۱۳۸۵ دریافت که در دوره‌ی ۵ ساله‌ی مورد بررسی، در مجلات علمی- پژوهشی و علمی- ترویجی حوزه‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی، مقالات بیشتری در موضوعات «مواد و منابع»، «کتابداری و اطلاع‌رسانی» و «حرفه‌ی کتابداری» و مقالات کم‌تری در مقوله‌ی «تکنولوژی کتابخانه» منتشر شده است (۸). زندگی نیز در بررسی مجله‌ی علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز به نتایج مشابهی رسید. وی دریافت که پراکندگی موضوعی مقالات یکسان نبوده و موضوع‌های روانشناسی، ادبیات و آموزش و پرورش سهم بیشتری را به خود اختصاص داده‌اند (۳). همچنین نظری نیز از بررسی مقالات مجله‌ی علمی دانشکده‌ی کشاورزی اهواز دریافت که موضوع گیاه پزشکی بیشترین سهم مقالات این مجله را به خود اختصاص داده است. Tiew و Kour در سال ۲۰۰۰ نیز دریافتند که موضوع محوری مجله‌ی Journal of Natural Rubber Research شیمی و فناوری با ۶/۶۰ درصد بوده است و پراکندگی موضوعات در موضوعات تحت پوشش مجله یکسان نبوده است (۱۱).

بررسی سیر رشد موضوعات در گذر زمان نشان داد که تنوع موضوعی و درج مقالاتی با موضوعات گوناگون در فاصله‌ی سال‌های مورد بررسی به طرز مشهودی دارای سیر صعودی می‌باشد، به نحوی که از چاپ تنها ۵ زمینه‌ی موضوعی در سال ۱۳۶۴ به چاپ ۲۴ زمینه‌ی موضوعی در سال ۱۳۸۴ رسیده است.

با نگاهی دقیق‌تر به سال‌های مورد بررسی، می‌توان میزان افزایش توجه به موضوعات مختلف را به دو دوره‌ی زمانی کاملاً مشخص تقسیم نمود:

باشند که در این صورت موارد مذکور در مقوله‌های موضوعی فوق قرار گرفته و شمارش شده‌اند. موضوعات دیگری مانند «داروشناسی» و «رادیولوژی» دارای خط سیر رشد تقریباً زنگوله‌ای بوده، یعنی در یک محدوده‌ی زمانی سیر صعودی داشته و پس از رسیدن به یک نقطه‌ی اوج، دارای سیر نزولی بوده است. چنین نموداری معمول‌ترین و ساده‌ترین شکل فرآیند حرکت یک موضوع را در طی زمان نشان می‌دهد. اغلب موضوعات، در ابعاد وسیع‌تر اجتماعی، زمانی و انتشاری، به طور طبیعی چنین چرخه‌ای را در دیدگاه پژوهشگران طی می‌کنند. بدین معنی که در ابتدا بذریک اندیشه جوانه می‌زند، رشد می‌کند، شکوفا می‌شود، ثمر می‌دهد (نقطه‌ی اوج) و پس از آن در سرایشی قرار گرفته، ممکن است در سطوح پایین‌تری از چرخه به حرکت خود ادامه داده و باقی بماند یا این که رشد آن به کلی متوقف شده، استحال یافته و خود به خوراک فکری بذریک اندیشه‌های نوین دیگر تبدیل شود (۱۶).

رشد موضوعاتی چون «آسیب‌شناسی بالینی» و «دستگاه تنفسی» کاهش داشته است و برخی دیگر از موضوعات مانند «انگل‌شناسی و قارچ‌شناسی»، «پوست‌شناسی»، «دستگاه غدد درون‌ریز»، «پزشکی عملی»، «بیماری‌های زنان»، «چشم‌پزشکی»، «گوش و حلق و بینی»، «حرفه‌ی پزشکی» و «تاریخ پزشکی» دارای پراکندگی انتشار بوده و چنین به نظر می‌رسد که چرخه‌ی زیست آنان در این مجله از خط سیر مشخصی پیروی نمی‌کند.

پزشکی» نیز دارای پراکندگی انتشار بوده و چرخه‌ی حرکت آنان در این مجله از خط سیر مشخصی پیروی نکرده است. همچنین به زمینه‌های «آسیب‌شناسی»، «بیماری‌های مزمن و سالمندان»، «بیمارستان‌ها» و «پرستاری» در این مجله هیچ‌گونه توجهی نشده است. با در نظر گرفتن این نکته که اغلب مقالات منتشر شده در مجله مورد بررسی، مربوط به دانشگاه علوم پزشکی اهواز است (۷۳/۸ درصد) و به نظر می‌رسد که دانشگاه مذکور بیشتر پذیرای مقالات اعضای هیأت علمی خود باشد، به جاست که در ابتدا دلایل عدم پرداخت به موضوعات فوق را در گروه‌های آموزشی این دانشگاه بررسی نماییم.

با توجه به این که از تأسیس رشته‌ی مدیریت بیمارستان در این دانشگاه بیش از چهار سال نمی‌گذرد، فقدان مقاله‌ای در این زمینه قابل توجه بوده و احتمال دارد در آینده به موضوع «بیمارستان‌ها» بیشتر پرداخته شود. در مورد «بیماری‌های مزمن و سالمندان»، گروه آموزشی یا رشته‌ای در دانشگاه علوم پزشکی اهواز وجود ندارد و عدم انتشار مقاله‌ای در این مورد، به دلیل فوق قابل درک است. در حالی که با وجود رشته‌ی پرستاری در دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد و گروه آموزشی آسیب‌شناسی در این دانشگاه، به نظر می‌رسد عدم درج مقالاتی در این موضوع، دارای توجیه منطقی نباشد، و این احتمال ممکن است وجود داشته باشد که گروه‌های آموزشی نامبرده پژوهش‌های خود را در مجلاتی به غیر از مجله‌ی مورد بررسی منتشر کرده باشند و یا به گرایش‌های دیگری چون آسیب‌شناسی بالینی و روان‌شناسی پرستاری (روان‌پرستاری) پرداخته

نتیجه‌گیری

به برخی از موضوعات بسیار بیشتر از موضوعات دیگر پرداخته شده است. دو موضوع محوری با رتبه‌ی بالاتر عبارتند از «کودکان» و «فیزیولوژی»، از آنجا که اعضای دو گروه آموزشی کودکان و فیزیولوژی سردبیری قبلی و فعلی این مجله را به عهده داشته و دارند، چنین به نظر می‌رسد که گرایش مجله به درج مقالات بیشتری در این دو موضوع، ناشی از این مساله باشد.

پیشنهادات

بر اساس آنچه گفته شد، می‌توان پیشنهادات زیر را مطرح کرد:

- درج مشخصات کامل وابستگی سازمانی نویسندگان شامل نام دانشگاه (مؤسسه)، دانشکده (بیمارستان یا مرکز) و گروه (بخش) در زیرنویس مقاله، جهت ایجاد امکان بررسی همکاری گروهی بین محققان و سازمان‌های مختلف بررسی همکاری گروهی بین رشته‌های مختلف علوم پزشکی.
- بررسی موضوعات محوری سایر مجلات علوم پزشکی فارسی به منظور آزمون تعادل موضوعی مقالات آنان.

با توجه به نتایج تحقیق می‌توان چنین گفت سهم مشارکت زنان در تألیف مقالات مجله‌ی علمی پزشکی اهواز بسیار کمتر از مردان است، اما مشارکت آنان در طی سال‌های مورد بررسی رشد صعودی داشته است و پیش‌بینی می‌شود این مشارکت در آینده نیز بیشتر شود. نتایج مربوط به همکاری گروهی به تمایل نویسندگان این مجله در گروه‌ای دو نفره و سپس یک‌نفره اشاره دارد. از سوی دیگر با وجود این که ضریب همکاری گروهی به دست آمده برای نویسندگان این مجله نشان داد که همکاری گروهی بین آنان «متوسط» است، اما تمایل به کار گروهی در سال‌های مورد بررسی افزایش یافته است. به عبارتی دیگر می‌توان چنین گفت که اندیشه‌ی همکاری گروهی در بین نویسندگان حوزه‌ی علوم پزشکی در ایران نیز مانند سایر حوزه‌ها مورد قبول واقع شده و در سال‌های اخیر رشد چشمگیری داشته است.

بررسی موضوعات مندرج در مجله‌ی مذکور نشان از عدم توجه به تعادل موضوعی مناسب در پذیرش مقالات مجله‌ی علمی پزشکی اهواز دارد، به نحوی که

منابع

۱. زندیان خدامراد، پی پل‌زاده محمدحسین، عباسی منا، محمدیان مژگان. بررسی تاریخی‌چهی مجله‌ی علمی پزشکی جندی‌شاپور از آغاز تا کنون (۱۳۸۴-۱۳۵۰). مجله‌ی علمی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز ۱۳۸۴؛ خرداد (۴۴): ۱-۱۰.
۲. دبانی محمدحسین. مقالات و مقاله نویسان در نامه انجمن کتابداران ایران. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز ۱۳۶۵؛ ۲(۱): ۳۸-۴۸.
۳. زندی فاطمه. بررسی استنادی مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز در سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۶۶ [پایان نامه]. اهواز: دانشگاه شهید چمران اهواز؛ ۱۳۷۸.
۴. کریمیان مزیدی محمدعلی. تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد آبیاری دانشگاه‌های شهید چمران اهواز، تهران، شیراز و فردوسی مشهد (۱۳۶۷ تا ۱۳۷۷) [پایان نامه]. شیراز: دانشگاه شیراز؛ ۱۳۷۸.
۵. آدام زویا. بررسی وضعیت تولیدات اطلاعات علمی توسط اعضای هیأت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز طی سال‌های ۱۳۷۸-۱۳۵۸. اهواز: دانشگاه شهید چمران اهواز؛ ۱۳۷۹.
۶. نظری فریبا. بررسی رفتارهای استنادی نویسندگان مقالات مجله علمی کشاورزی دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه شهید چمران اهواز در سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۵۴ [پایان نامه]. اهواز: واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی؛ ۱۳۷۹.

۷. عصاره فریده، معرفت رحمان. مشارکت پژوهشگران ایرانی در تولید علم جهانی در مدلاین (حوزه علوم پایه و بین رشته‌ای پزشکی). فصلنامه رهیافت ۱۳۸۴؛ بهار (۳۵): ۳۹-۴۸.
۸. عبدالمجید امیرحسین. بررسی تحلیلی و استنادی مقالات تألیفی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در مجلات علمی- پژوهشی و علمی- ترویجی فارسی طی سالهای ۱۳۸۱-۱۳۷۹ [پایان نامه]. اهواز: دانشگاه شهید چمران اهواز؛ ۱۳۸۵.
۹. پارسایی محمدی پرستو. تحلیل توصیفی و استنادی مجله علمی علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز طی سالهای ۱۳۸۳-۱۳۵۱ [پایان نامه]. اهواز: دانشگاه شهید چمران اهواز؛ ۱۳۸۵.
10. Buttlar L. Information Sources in Library and Information Science Doctoral Research. *Library & Information Science Research* 1999; 21(2): 227- 245.
11. Tiew WS, Kaur K. Citation Analysis of Journal of Natural Rubber Research 1988- 1997. *Malasian Journal of Library and Information Science* 2000; 5(2): 45- 46.
۱۲. مجله علمی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اهواز- شماره های ۱-۴۷.
13. Koteswara RM, Raghavan K. Collaboration in knowledge production: a case study of super conduction in India. In the Proceedings of the 9th Inaternational Conference on Scientometrics and Informetrics. Dalian: Dalian University of Technology Press; 2004.
۱۴. مای چان لوئیس. فهرست‌نویسی و رده‌بندی. ترجمه‌ی زهیر حیاتی و هاجر ستوده. تهران: نشر کتابدار؛ ۱۳۷۹: ۳۷۵.
15. Osareh F. The growth and development of scientific productivity of Iranian physicians in medline from 1976-2003, Held in: In the Proceeding of the International Conference on Webometrics and Scientometrics; March 2-5, Roorkee, India.
۱۶. حری عباس. سایبرنتیک اطلاعات. اهواز: تفریرات کلاسی دوره دکترای کتابداری و اطلاع‌رسانی؛ ۱۳۸۴.